

Vokal musiqasining tabiati va nazariyasida sintez muammosi va tizimini tadqiq qilish

Shodiyona Azizovna Erkinova
Buxoro xalqaro universiteti

Annotatsiya: Vokal ijrochiligida vokal janri muhim o'rinni egallaydi. Shu bilan birga, uzoq vaqt davomida uni ilmiy tushunish birinchi navbatda uning amaliy maqsadi bilan bog'liq edi, ya'ni vokal janri o'quv ishi sifatida qaraldi. Hozirgacha sof janr kategoriyasi sifatida "vokalis" tushunchasining mazmuni ochib berilmagan; kontsert faoliyati jarayonida badiiy hodisa sifatida ta'lim vokal va vokal janrining tuzilishi va semantikasi o'rganilmagan. O'zbek musiqashunosligida boshqa tadqiqot mavzulari bilan bog'liq tarqoq ma'lumotlar mavjud bo'lgan ta'lim vokalizatsiyasiga ustunlik beriladi. Ular orasida bel kanto san'ati va uning italyan operasi va vokal ijrochiligining rivojlanishidagi o'rnini o'rganuvchi asarlarga ustuvor ahamiyat beriladi.

Kalit so'zlar: vokal ijrochiligi, vokal janri, musiqashunoslik, bel kanto, italyan operasi, vokal musiqasi, nazariya, sintez, ilmiy tadqiqot, xor musiqasi

Research on the problem and system of synthesis in the nature and theory of vocal music

Shodiyona Azizovna Erkinova
Bukhara International University

Abstract: The vocal genre occupies an important place in vocal performance. At the same time, for a long time its scientific understanding was primarily associated with its practical purpose, that is, the vocal genre was considered as an educational work. Until now, the content of the concept of "vocalis" as a pure genre category has not been revealed; the structure and semantics of educational vocal and vocal genre as an artistic phenomenon in the process of concert activity have not been studied. In Uzbek musicology, priority is given to educational vocalization, for which there is scattered information related to other research topics. Among them, priority is given to works that study the art of bel canto and its place in the development of Italian opera and vocal performance.

Keywords: vocal performance, vocal genre, musicology, bel canto, Italian opera, vocal music, theory, synthesis, scientific research, choral music

Zamonaviy vokal ijrochiligida vokal janri muhim o'rinni egallaydi. Shu bilan birga, uzoq vaqt davomida uni ilmiy tushunish birinchi navbatda uning amaliy maqsadi bilan bog'liq edi, ya'ni vokal janri o'quv ishi sifatida qaraldi. Hozirgacha sof janr kategoriyasi sifatida "vokalis" tushunchasining mazmuni ochib berilmagan; konsert faoliyati jarayonida badiiy hodisa sifatida ta'lim vokal va vokal janrining tuzilishi va semantikasi o'rganilmagan. Qolaversa, nazariya va amaliyotda ancha kengroq qo'llanilgan ushbu janrning paydo bo'lish tarixi, rivojlanishi va vazifalari hozirgacha o'rganilmagan: "konsert ovozi", "estrada ovozi", "cholg'u musiqasidagi vokallar", "xor musiqasidagi vokallar" va shu kabilar.

Ovozning janr tuzilishi tipologiyasi, uning mazmunidagi ichki va musiqadan tashqari komponentlarning roli kabi qator muhim masalalar tadqiqot va umumlashtirishni talab qiladi. Musiqiy ifoda vositalari majmuasi, amal qilish va ijro etish uslubi jihatidan o'ziga xos, lekin yagona janrni tashkil etuvchi o'quv va konsert vokallarining badiiy imkoniyatlari va talqinining o'ziga xosligiga alohida e'tibor qaratish lozim.

Vokal ijrochiligida ma'lum bir "nisha" ni egallagan vokal, buning natijasida ovozning eng yaxshi vokal fazilatlari rivojlanadi va namoyon bo'ladi, shunga qaramay, vokal o'qituvchilari tomonidan munosib baholanmaydi. Hozirgacha vokal o'qitishda vokal tizimli qo'llanilmagan va konsert amaliyotida yetarlicha keng tarqalmagan. Bu, birinchi navbatda, zamonaviy mahalliy vokal maktabiga taalluqlidir, bu erda o'quv vokalizatsiyasiga ham tegishli joy berilmaydi, na jiddiy e'tibor beriladi. Shunday qilib, "Akademik qo'shiqchilik" mutaxassisligi bo'yicha o'quv rejasining tegishli fanlari dasturlarida aks ettirilmagan. Shu bilan birga, italyan vokal pedagogikasida, vokalning tug'ilgan joyi, ustida ishlash

Ularga ko'proq e'tibor beriladi, bu mutlaqo oqlanadi, chunki ular og'zaki komponentdan mahrum bo'lib, qo'shiqchiga texnik va badiiy vokal muammolarni hal qilishga yordam beradi. Aynan turli vokallarni ijro etish xonandaga turli uslubdagi tovush ishlab chiqarish texnikasini va ovoz muhandisligini o'zlashtirish imkonini beradi, bu esa ovoqli asbobni to'g'ri va izchil o'qitish tizimi bilan har qanday chastotaga "sozlash" mumkinligini yana bir bor isbotlaydi.

O'zbek musiqashunosligida boshqa tadqiqot mavzulari bilan bog'liq tarqoq ma'lumotlar mavjud bo'lgan ta'lim vokalizatsiyasiga ustunlik beriladi. Ular orasida bel kanto san'ati va uning italyan operasi va vokal ijrochiligining rivojlanishidagi o'rini o'rganuvchi asarlarga ustuvor ahamiyat beriladi. Ular, bir tomondan, mashq sifatida, ikkinchi tomondan, ovozning ornamental va virtuoziq xususiyatlari bilan chambarchas bog'liq bo'lgan ovoz chiqarish printsiplari sifatida ovoz berishga munosabatni o'rnatadilar.

Shu munosabat bilan bugungi kunda musiqashunoslikda, jumladan, ma'lumotnoma adabiyotlarida olib borilayotgan janrning tashqi xususiyatlarini

to'plash va tavsiflash davrini yakunlash, uni tizimlashtirish, tasniflash va ilmiy tadqiqotlashga o'tish zarurati paydo bo'ldi. Ushbu dissertatsiya tadqiqotida ko'tarilgan tarixiy, nazariy va amaliy masala va muammolarning yechimi ko'p jihatdan dolzarblik va yangilik bilan bog'liq.

Tadqiqot ob'ekti yaxlit va ko'p bosqichli tarixiy va ijtimoiy jihatdan aniqlangan hodisa sifatida vokal janri edi.

Tadqiqot mavzusi ichki va musiqadan tashqari komponentlar va ularning farqlar va o'zaro bog'liqlikdagi o'quv va kontsert vokallarining mazmuniy tarkibidagi funktsiyalari edi.

Ushbu dissertatsiyaning maqsadi vokaliz janrining tarixiy evolyutsiyasi jarayonida uning tipologik va o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash va ijro amaliyotiga e'tibor berishdan iborat.

Belgilangan maqsadni amalga oshirish bir qator muammolarni hal qilishni talab qildi, ular orasida asosiylari:

- 1) vokal va instrumental intonatsiyaning akustik tasvirlarini ularning farqlari va o'zaro bog'liqligida o'rganish, har xil tovush turlarini birlashtirish;
- 2) vokalizatsiya tarkibidagi og'zaki komponentlarning rolini aniqlash;
- 3) janr rivojlanishining asosiy bosqichlarini aniqlash va tavsiflash;
- 4) intonatsion lug'at va vokalizm mavzularining musiqiy sintaksisini ko'rib chiqish;
- 5) vokalchining ijro amaliyotida vokalning texnik-amaliy va badiiy-ekspressiv rollarini ochib berish.

Taklif etilayotgan dissertatsiya vokal janrining tashkiliy xususiyatlari va badiiy imkoniyatlarini tizimli o'rganish natijalarini o'z ichiga oladi. Ushbu hodisa birinchi marta ijtimoiy jihatdan shartlangan va ierarxik shakllangan xususiyatlar majmuasiga ega bo'lgan yaxlit janr hodisasi sifatida ko'rib chiqiladi. Turli mezonlar bo'yicha o'quv va kontsert vokallarini umumlashtirish va tasniflash vazifalari qo'yiladi va hal qilinadi. Bu erda o'quv va kontsert vokallari uchun universal bo'lgan va vokal ijrosi ehtiyojlari bilan belgilanadigan tipologik xususiyatlar ochiladi. Vokalchining ijro amaliyotida vokalning texnik-amaliy va badiiy-ekspressiv rollari ko'rsatilgan. Tadqiqot birinchi marta janr rivojlanishining asosiy bosqichlarini belgilaydi va tavsiflaydi.

Ovozning yaxlit badiiy tuzilma sifatida shakllanishi musiqa janr tizimining evolyutsiyasi, G'arbiy Evropa va Rossiyadagi vokal maktablarining rivojlanishi, shuningdek, vokal ovozi va ovoz apparati haqidagi ilmiy nazariy fikrning shakllanishi prizmasi orqali namoyon bo'ladi. Sanab o'tilgan omillar janr tuzilishining kristallanishiga, uning intonatsion va leksik "lug'ati" ning shakllanishiga va ijro texnikasining sayqallanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Shu munosabat bilan mazkur ishda ko'tarilgan masalalar ilmiy-uslubiy yangilikka qaratilgan.

Ushbu tadqiqotning muhim tarkibiy qismi o'rganilmagan vokal mavzularining mohiyati va o'ziga xosligini akustika bilan shartlangan ma'lum bir badiiy hodisa sifatida tushunish istagi edi.

"Jonli asbob" sifatida qo'shiq ovozi texnik, tembr, dinamik va boshqa ko'plab imkoniyatlari. Bunda vokal mavzular cholg'u mavzulari bilan aloqadorlikda o'rganiladi. Ovoz mavzusini umumiy hodisa sifatida tashkil etishning universal qonuniyatlari, shuningdek, mavzuning o'ziga xos xususiyatlari va muhim xususiyatlari va uning ikki turi - o'quv va kontsert vokallarining umumiy va farqli tomonlari ochib beriladi.

Ovoz mavzusini o'rganishda birinchi marta qo'llanilgan semantik tahlil uning leksik birliklarining tipologiyasini, ma'nolarning etimologiyasini va ularning o'quv va kontsert vokallari kontekstida o'zgarishini yaratishga imkon beradi. Ishda bir qator boshqa muhim masalalar ham ishlab chiqilgan: intonatsion va leksik aylanishlarning rivojlanish mantig'i, ularni muvofiqlashtirish va bo'ysunishning o'ziga xos xususiyatlari. Vokalizatsiyani tashkil etish va mazmunida og'zaki komponentlarning rolini belgilash yangi jihat edi.

Muammoning ko'lami, shuningdek, ishda tanlangan kuzatuv istiqboli ba'zi ataylab cheklovlarni aniqladi. Demak, bu yerda maqsad tarixiy shakllangan milliy vokal maktablarining stilistik va uslubiy qoliplari bilan bog'liq holda vokalning janr xususiyatlarini aniqlash emas. Bu muammo juda murakkab, avtonom va maxsus o'rganishni talab qiladi. Xuddi shu sababdan vokal pedagogikaning o'ziga xos va sof amaliy masalalari ish doirasidan tashqarida qoldirildi.

Tadqiqotning metodologiyasi va manbalarni o'rganish bazasi. Vokalizatsiyani nazariy, tarixiy va amaliy (ijro etuvchi) tushunish nuqtai nazaridan o'rganish yo'nalishining murakkab tabiati ilmiy va amaliy bilimlarning turli sohalarida, shu jumladan gumanitar fanlar musiqaologiyasi - estetika, psixologiya va sotsiologiya bilan bog'liq bo'lganlarda shakllangan uslubiy asoslarni jalb qilishni belgilab berdi. Dissertatsiya tadqiqotining uslubiy asosi nazariy, tarixiy va ijro musiqashunosligi tushunchalari bo'lib, ularning o'zaro ta'siri bayon etilgan mavzuni tizimli yoritishga qaratilgan.

Ishning nazariy va amaliy ahamiyati. Qoidalar, tadqiqot natijalari va tahliliy materiallardan o'quv-kontsert vokallarining nazariy va tarixiy jihatlarini o'rganishda (musiqiy janr nazariyasini rivojlantirish yo'nalishida), musiqiy tarkibning tarkibiy qismlarini o'rganishda ilmiy maqsadlarda foydalanish mumkin.

So'zsiz vokal musiqa (musiqiy poetika va musiqiy mazmun nazariyasi rivojlanishida) va umuman vokal musiqasining intonatsion lug'ati (musiqiy leksikologiya sohasida).

Uning amaliy ahamiyati shundan iboratki, xulosa va materiallar oliy o'quv yurtlarining vokal va cholg'u bo'limi talabalari uchun "Musika shakllari tahlili",

“Ovoz intonatsiyasi asoslari”, “Ijro san’ati tarixi” ixtisoslashtirilgan kurslari bo’yicha ma’ruzalarga kiritish uchun mo’ljallangan. O’quv va kontsert vokallarining intonatsion lug’atini tahlil qilish metodologiyasi talqin qilishning texnik va badiiy muammolarini etarli va malakali hal qilishga yordam beradi.

Vokal janrining tipologik xususiyatlarini o’zaro bog’langan komponentlarning butun majmuasini o’z ichiga olgan ierarxik tarzda tashkil etilgan hodisa sifatida aniqlash bir xil darajada qiyin vazifadir. Asosiylariga quyidagilar kiradi:

1) janrning "asosiy belgisi" sifatida musiqa ijodkorligi amaliyotidagi vazifalari va mavjud o’rni;

2) aloqa va ijro turi;

3) barqarorlik belgilari

janr mavjudligining ma’lum bir tarixiy davri uchun (tadqiqotchilar ularni "musiqiy ifoda vositalari" deb atashadi);

4) kompozitsion tuzilish turi;

5) “kontentni umumlashtirish” turi (V.A.Tsukerman).

Vokal janrining musiqiy asarlarning boshqa turlari va turlari o’rtasidagi, umuman olganda, badiiy va madaniy hodisalar bilan bog’liqlik muammosi hali tugamagan. M.M.ning fikrlari asosida. Baxtin janr haqida voqelikni ko’rish va tushunish shakli sifatida, ba’zi tadqiqotchilar, masalan, M.S. Starcheus uni umumiy tushuncha sifatida madaniyatga bevosita bog’liq holda ko’rib chiqish zarurligini ta’kidlaydi. Vokal janrining faoliyat ko’rsatish jarayonida uning ikkita "janr rejimi" bilan bog’liq bo’lgan ma’lum bir "janr arxetipi" shakllanadi - qo’llaniladigan o’quv va kontsert. Shu munosabat bilan, vokalizatsiyaning "aniq texnik vazifaga" yo’naltirilganligi ma’lum bir texnikani - vokalizatsiyaning, ya’ni unli tovushlarni so’zsiz melodik kuylashni o’stirishda namoyon bo’ladi.

Vokal janrining tipologik yordam o’zaro bog’langan komponentlarning butun majmuasini o’z paydo bo’lgan ierarxik tarzda tashkil etilgan xosil sifatida bir xil darajada qiyin vazifadir. asosiylariga yordam beradigan:

1) janrning "asosiy belgisi" sifatida musiqa ijodkorligidagi mashqlari va mavjud o’rni;

2) aloqa va ijro turi;

3) kattalik belgilari

janr ataning ma’lum bir tarixiy uchun (tadqiqotchilar ularning "musiqiy ishlab davri" debshadi);

4) kompozitsion tuzilish turi;

5) “kontentni umumlashtirish” turi (V.A. Tsukerman).

Vokal janning musiqiy asarlarning boshqa va turlari o’rtasida, umuman olganda, moddiy va madaniy hodisalar bilan bog’liqlik muammosi hali tugamagan. M.M.ning fikrlari asosida. Baxtin janr haqida voqelikni ko’rish va boshqa shakl sifatida, ba’zi

tadqiqotchilar, masalan, M.S. Starcheus uni umumiy tushuncha sifatida madaniyatga bevosita bog'liq holda ko'rib chiqish zarurligini ta'kidlaydi. Vokal janrining faoliyat ko'rsatish jarayonida uning ikkita "janr rejimi" bilan bog'liq bo'lgan ma'lum bir "janr arxetipi" shakllanadi - qo'yilgan o'quv va kontsert. Shu munosabat bilan, vokalizatsiyaning "vokalizatsiyaning "aniq texnik vazifaga" yo'qotilganligi ma'lum bir texnikani - vokalizatsiyani, ya'ni unli tovushlarni so'zsiz melodik kuylashni o'stirishda namoyon bo'ladi.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, Vokal va cholg'u janrlarini solishtirganda, vokalning badiiy natijasi ko'p jihatdan uning ishlash shartlari va maqsadiga bog'liqligini hisobga olmaslik mumkin emas. Shu bilan birga, "tovushning tabiiy manbai"ga asoslangan janrlarning shakllanishi shart-sharoitlari "sun'iy" tovush yaratish usuli bilan cholg'u janrlaridan tubdan farq qiladi.

Bizning fikrimizcha, bu parametrlar bastakor ijodidagi vokal tsikli janrining individual talqini ko'rsatkichlarini u yoki bu darajada "birlashtiradigan" uchta asosiy sifatni o'z ichiga oladi. Birinchi va eng muhimi shundaki, Shostakovichning kamera-vokal musiqasi kompozitorning dunyoqarashini o'zida mujassam etgan bo'lib, uning atrofdagi borliqni tushunishini ham, chuqur sub'ektiv his-tuyg'ularini ham o'z ichiga oladi. Tabiiy savol tug'ilishi mumkin: lekin bastakor musiqasining uning dunyoqarashining aksi sifatidagi g'oyasi Shostakovich ijodining boshqa sohalariga ham tegishli: masalan, uning simfoniylari yoki kamera-instrumental asarlari. Darhaqiqat, biz kompozitor dunyosini aks ettirish nuqtai nazaridan kamera-vokal musiqasining imtiyozlari haqida emas, balki ushbu aks ettirishning ushbu janrga xos bo'lgan o'ziga xos xususiyatlari haqida gapirishimiz mumkin.

Bu xususiyatlardan biri K.Jung atamalaridan foydalanib, ekstrovertiv orientatsiya, ikkinchisi esa introvertiv orientatsiya bilan tavsiflanadi. Keling, aniqlangan tendentsiyalarning birinchisiga to'xtalib o'tamiz. Shostakovich buni kamera vokal janrida ifodalaganga o'xshaydi. tashqi dunyo bilan munosabatlari nuqtai nazaridan u uchun eng muhim bo'lgan narsa va u boshqa janrlarda to'g'ridan-to'g'ri gapirishga ruxsat bera olmagan.

Totalitar tuzum sharoitida muxolifat yo'nalishidagi yirik asar yaratilishini yashirib qo'yishi bunday ko'lamli va shuhrat darajasidagi ijodkorning aqliga sig'mas edi. Va kamera janri buni amalga oshirishga imkon berdi (katta xavf bilan bo'lsa ham) va aynan vokal musiqasi kontekstida bu muxolifat salohiyati og'zaki matnda aniq ifodalangan. Albatta, bunga eng to'g'ridan-to'g'ri misol "Antiformalistik jannat" - o'sha yillardagi buzuq ijtimoiy ongga munosabatni jamlagan, unga hukm chiqargan va san'atkorni o'nlab yillar davomida ta'qib qilib kelayotgan arziyas odamlarga munosabat bildirish imkonini bergan asardir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. К.Б. Холиков. Философия особого типа вывода с условными и дизъюнктивными посылками. Наука и образование 6 (1), 169-174
2. К.Б. Холиков. Бемолли мажор ва минор тоналлигини аниқлашнинг оптимал усуллари ва креативлиги. Science and Education 3 (10), 533-539.
3. К.Б. Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура мозга. Наука и образование 6 (1), 21-27
4. К.Б. Холиков. Место творческой составляющей личности преподавателя музыки и её роль в обучении детей общеобразовательной школе. Science and Education 3 (8), 145-150.
5. К.Б. Холиков. Методы исследования с помощью магнитоэнцефалограмм и электроэнцефалограмм психофизиологии в музыке. Наука и образование 6 (1), 15-20
6. К.Б. Холиков. Приятное и болезненное воздействие классической музыки на гипоталамус в орбитофронтальной и поясной коре человека. Наука и образование 6 (1), 35-41
7. К.Б. Холиков. Влияние классической музыки на развитие центральной нервной системы. Наука и образование 6 (1), 49-56
8. К.Б. Холиков. Осознанное восприятие музыки посредством позитронно-эмиссионной томографии мозга и сети внимания к разучиванию произведения. Наука и образование 6 (1), 142-147
9. К.Б. Холиков. Динамическая обработка музыкального тембра и ритма в гипоталамусе головного мозга, обработка в рефлекторной дуге. Наука и образование 6 (1), 65-70
10. К.Б. Холиков. Классические, этические и моральные дилеммы музыки философии воздействия в психофизиологии. Наука и образование 6 (1), 163-168
11. К.Б. Холиков. Форма музыки, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. Журнал Scientific progress 2 (№ 4), 955-960.
12. К.Б. Холиков. Проблематика музыкальной эстетики как фактическая сторона повествования. Science and Education 3 (5), 1556-1561.
13. К.Б. Холиков. Проблема бытия традиционной музыки Узбекистана. Science and Education 3 (5), 1570-1576.
14. К.Б. Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. Science and Education 3 (5), 1562-1569.
15. К.Б. Холиков. Пение по нотам с сопровождением и без него по классу сольфеджио в высших учебных заведениях. Science and Education 3 (5), 1326-1331.

16. К.Б. Холиков. Проектирование потока информации для балансировки разделения познания и поведения абстрактных влияний на мозг человека. Наука и образование 6 (1), 28-34
17. К.Б. Холиков. Значение эстетического образования и воспитания в общеобразовательной школе. Science and Education 3 (5), 1549-1555.
18. К.Б. Холиков. Эстетическое воспитание молодёжи школьного возраста в сфере музыки. Science and Education 3 (5), 1542-1548.
19. К.Б. Холиков. Формирование новых клеток мозга: распознавание и уничтожение злокачественных клеток, роль эффекторных клеток. Наука и образование 6 (1), 57-64
20. К.Б. Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. Science and Education 3 (3), 1032-1037.
21. К.Б. Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. Science and Education. 3 (3), 1026-1031.
22. К.Б. Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. Science and Education 3 (3), 1020-1025.
23. К.Б. Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. Scientific progress 2 (4), 96-101.
24. К.Б. Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. Scientific progress 2 (6), 952-957.
25. К.Б. Холиков. Некоторые методические трудности, возникающие при написании общего решения диктанта по предмету сольфеджио. Scientific progress. 2 (№3), pp. 734-742.
26. К.Б. Холиков. К вопросу вокальной музыке об адресате поэтического дискурса хора. Scientific progress. 2 (№ 3), pp. 1087-1093.
27. К.Б. Холиков. Роль электронного учебно-методического комплекса в оптимизации музыкального обучение в общеобразовательной школе. Scientific progress 2 (4), 114-118.
28. К.Б. Холиков. Модульная музыкальная образовательная технология как важный фактор развития учебного процесса по теории музыки. Scientific progress 2 (4), 370-374.
29. К.Б. Холиков. Вокал, вокалист, вокализ. Ария, ариозо и ариетта. Science and Education 3 (2), 1188-1194.
30. К.Б. Холиков. Характерная черта голоса у детей, певческая деятельность. Science and Education 3 (2), 1195-1200.